

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Факультет економічних наук

Кафедра управління земельними ресурсами

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Котляр Ю.В.

“ ” 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

Спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій»

Розробник

Завідувач кафедри розробника

Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Декан факультету

Начальник НМВ

Мась А.Ю.

Перович Л.М.

Перович Л.М.

Лазарева О.В.

Белінська С.М.

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2023 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Управління земельними ресурсами	
Галузь знань	19 «Архітектура та будівництво»	
Спеціальність	193 «Геодезія та землеустрій»	
Спеціалізація (якщо є)	Землеустрій та кадастр	
Освітня програма	Освітньо-професійна програма «Геодезія та землеустрій»	
Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)	
Статус дисципліни	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки	
Курс навчання	VI	
Навчальний рік	2023-2024	
Номер семестрів:	Денна форма	Заочна форма
	11	-
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4,5 кредитів / 135 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	- лекції – 10 год.; - групові заняття - 20 год. - години самостійної роботи – 60 год.	
Відсоток аудиторного навантаження	33 %	
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю	Контрольні роботи	
Форма підсумкового контролю	Екзамен	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: оволодіння студентами теоретичних та практичних знань з основ управління земельними ресурсами в умовах сьогодення.

Завдання:

- вивчення студентами методологічних питань ефективності управління земельними ресурсами;
- вивчення історичних і соціально-економічних умов зародження управління земельними ресурсами;
- встановлення поняття, принципів, завдання, функцій та сутності управління земельними ресурсами на різних ієрархічних рівнях;
- визначення місця і ролі управління земельними ресурсами в організації використання земель і регулюванні земельних відносин;
- вивчення методів та методичних основ управління земельними ресурсами;

- встановлення правових, економічних, організаційно - адміністративних та землевпорядних механізмів управління земельними ресурсами;
- вивчення особливостей управління земельними ресурсами різного цільового призначення та різних форм власності;
- набуття навиків обґрунтування змін у землекористуванні з урахуванням викликів сьогодення.

Дисципліна «Управління земельними ресурсами» відноситься до вибіркової дисципліни циклу професійної підготовки.

Передумови вивчення дисципліни: попереднє засвоєння історії земельних ресурсів, земельного кадастру, землеустрою та організації території, землевпорядного проектування, моніторингу земель, економіки землекористування.

Очікувані результати навчання: знати питання, що стосуються системи управління земельними ресурсами, правильно застосовувати на практиці навички управління землевпорядної інформацією, застосовувати набуті знання для розв'язання практичних завдань.

В результаті вивчення дисципліни студент має

знати:

- загальну теорію управління земельними ресурсами;
- методи управління земельними ресурсами;
- законодавчі акти та нормативні документи у сфері управління земельними ресурсами;
- механізми управління земельними ресурсами;
- особливості управління земельними ресурсами різного цільового призначення;
- особливості управління земельними ресурсами різних форм власності;
- організаційні структури управління земельними ресурсами;
- роль землеустрою як функції управління земельними ресурсами;
- роль інформаційного забезпечення системи управління земельними ресурсами;
- основні ключові цілі, які спрямовані на післявоєнну відбудову в системі управління земельними ресурсами.

вміти:

- приймати ефективні управлінські рішення щодо використання земель всіх категорій за цільовим призначенням;
- формулювати завдання, функції та принципи управління земельними ресурсами;

- використовувати законодавчі акти і нормативно-правові документи в рамках управління земельними ресурсами і регулювання земельних відносин;
- володіти науковими методами управління землевпорядним виробництвом, ставлячи в центр уваги людину;
- вибудовувати і застосовувати набуті знання, що стосуються відновлення економічного простору у після воєнний стан.

Програмні компетенції
(Управління земельними ресурсами ОПП4)
(ЗК 1, ЗК5, ЗК9, ЗК10, ФК1, ФК2, ФК8, ПРН2, ПРН7)

- *загальні компетенції:*

- 1) здатність до прийняття ефективних управлінських рішень у сфері землеустрою та кадастру, картографії та геоінформатики, здатність

використовувати нормативноправові акти при формуванні прозорого ринку земель, в тому числі сільгоспземель.

- 2) мати навички розроблення проектів землеустрою, здійснювати оцінку землі і нерухомості, розробляти комплекс екологічних заходів щодо використання землі та охорони навколишнього середовища, проводити моніторинг земель, здійснювати державний контроль за використанням земель.
- 3) здатність до застосування знань на практиці
- 4) вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми та приймати обґрунтовані рішення, нести відповідальність за якість виконуваної роботи.

- спеціальні (фахові компетентності):

- 1) знання наукових понять, теорій і методів, необхідних для розуміння сутності землеустрою та кадастру, розробки землеустрійної документації, формування земельно-кадастрової документації, визначення оцінки землі і нерухомості, проведення інвентаризації та моніторингу землі, здійснення державного контролю за використанням і охороною земель, екології землекористування;
- 2) знання конструктивних особливостей, розроблення проектів землеустрою, формування земельно-кадастрової інформації, управління земельними ресурсами та регулювання земельних відносин в ринкових умовах;
- 3) здатність розуміти і враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, що впливають на формування земельно-кадастрових рішень, ухвалення системи управління земельними ресурсами та регулювання земельних відносин.

- програмні результати навчання

- 1) знати теоретичні і практичні положення землеустрою та кадастру, оцінювання землі і нерухомості, проведення моніторингу та інвентаризації землі, управління земельними ресурсами та земельний менеджмент, забезпечувати соціально-економічний розвиток сільських територій, виходячи з вимог стандартизації та нормування у землеустрої.;
- 2) застосовувати методи, методик і технології землеустрійного проектування, організовувати здійснення схем і проектів землеустрою, застосовувати знання кадастрових зйомок, бастування ґрунтів, економічної оцінки земель, грошової оцінки земель та реєстрації земельних ділянок з використанням автоматизації ведення державного земельного кадастру.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні	Самостійна робота	Загальний обсяг
1	Тема 1. Наукові аспекти використання земельних ресурсів	1	1	4	6
2	Тема 2. Науково-організаційні засади	1	1	4	6

	формування системи управління земельними ресурсами				
3	Тема 3. Історія розвитку системи управління земельними ресурсами	1	1	3	5
4	Тема 4. Управління земельними ресурсами з урахуванням викликів сьогодення	1	1	3	5
5	Тема 5. Організаційні аспекти управління земельними ресурсами	1	1	4	6
6	Тема 6. Інформаційне забезпечення системи управління земельними ресурсами	1	1	3	5
7	Тема 7. Об'єктивна необхідність ліквідації негативних наслідків в системі управління земельними ресурсами, зумовленими воєнним станом.	1	2	5	8
8	Тема 8. Управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення	-	1	3	4
9	Тема 9. Управління землями оздоровчого та рекреаційного призначення	-	1	3	4
10	Тема 10. Управління землями історико-культурного призначення	-	1	3	4
11	Тема 11. Управління землями з особливим режимом використання	-	1	3	4
12	Тема 12. Землекористування як функція управління земельними ресурсами	1	2	5	8
13	Тема 13. Організаційні засади державного контролю за використанням і моніторингом земель	-	2	3	5
14	Тема 14. Особливості ринку землі в системі управління земельними ресурсами.	1	2	5	8
15	Тема 15. Управління охороною земельних ресурсів	-	1	3	4
16	Тема 16. Особливості				

відновлення системи землекористування в Україні	1	1	6	8
Всього за курсом	10	20	60	90

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття/план
1	<p>Тема 1. Тема 1. Наукові аспекти використання земельних ресурсів (1 год)</p> <p>1.1. Земля як цілісний об'єкт управління. Склад і структура земель .</p> <p>1.2. Використання земельних ресурсів.</p> <p>1.3. Основні принципи раціонального використання і охорони земель в умовах ринку.</p> <p>1.4. Екологічний стан земель.</p> <p>1.5. Рентний характер використання землі.</p> <p>Тема 2. Науково-організаційні засади формування системи управління земельними ресурсами (1 год)</p> <p>2.1. Поняття управління земельними ресурсами.</p> <p>2.2. Предмет науки і методи дослідження.</p> <p>2.3. Еволюція розвитку управлінської школи.</p> <p>2.4. Вітчизняний розвиток теорії і практики управління земельними ресурсами.</p> <p>2.5. Роль управління земельними ресурсами.</p> <p>2.6. Методи, принципи та функції управління земельними ресурсами.</p>
2	<p>Тема 3. Історія розвитку системи управління земельними ресурсами (1 год)</p> <p>3.1. Управління земельними ресурсами в дохристиянський та ранній християнський період.</p> <p>3.2. Земельні відносин та управління земельними ресурсами часів Київської Русі.</p> <p>3.3. Особливості управління земельними ресурсами в XIX-XX столітті.</p> <p>3.4. Управління земельними ресурсами в умовах сьогодення.</p> <p>Тема 4. Управління земельними ресурсами з урахуванням викликів сьогодення (1 год)</p> <p>4.1. Законодавчі акти, якими обґрунтовуються зміни до регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану.</p> <p>4.2. Науково-практичне підґрунтя для проведення заходів з відновлення землекористувань суб'єктів господарювання.</p> <p>4.3. Основні ключові цілі, які спрямовані на післявоєнну відбудову економічного простору суб'єктів ведення підприємництва на землі.</p>

3	<p>Тема 5. Організаційні аспекти управління земельними ресурсами (1 год)</p> <p>5.1. Розмежування компетенції вищих органів у галузі управління земельними ресурсами.</p> <p>5.2. Компетенція вищих органів виконавчої влади в галузі управління використанням і охороною земель.</p> <p>5.3. Компетенція органів державного управління на місцевому (регіональному) рівні.</p> <p>5.4. Підготовка кадрів для державних земельних органів.</p> <p>Тема 6. Інформаційне забезпечення системи управління земельними ресурсами</p> <p>6.1. Земельно-кадастрова інформація.</p> <p>6.2. Земельно-реєстраційна система. Принципи державної реєстрації земельних ділянок.</p> <p>6.3. Грошова оцінка земель як механізм управління.</p> <p>6.4. Експертна оцінка земельних ділянок.</p> <p>6.5. Планово-картографічне забезпечення.</p>
4	<p>Тема 7. Об'єктивна необхідність ліквідації негативних наслідків в системі управління земельними ресурсами, зумовленими воєнним станом (1 год).</p> <p>7.1. Негативні наслідки в системі землекористування в умовах сучасних реалій.</p> <p>7.2. Нормативно-правова база, що була ухвалена для пом'якшення заходів задля забезпечення життєдіяльності в умовах військової агресії.</p> <p>7.3. Напрямки відновлення негативних наслідків у землекористуванні.</p> <p>Тема 12. Землекористування як функція управління земельними ресурсами</p> <p>12.1. Значення землевпорядкування в системі управління.</p> <p>12.2. Зміст землевпорядкування.</p> <p>12.3. Принципи землевпорядкування.</p>
5	<p>Тема 14. Ринок землі в системі управління земельними ресурсами (1 год)</p> <p>14.1. Формування ринку землі.</p> <p>14.2. Роль ринкової інфраструктури в системі управління земельними ресурсами.</p> <p>14.3. Іпотека (застава). Земельні (іпотечні) банки. Земельні аукціони.</p> <p>14.4. Кадастрово-реєстраційні центри.</p> <p>14.5. Науково-технічна та рекламна інформація.</p> <p>Тема 16. Особливості відновлення системи землекористування в Україні (1 год)</p> <p>16.1. Рішення, що спрямовані на відновлення землекористування.</p> <p>16.2. Стратегічні плани щодо відновлення системи землекористування.</p> <p>16.3. Завдання, що треба виконати в рамках відновлення системи землекористування.</p>

4.2. План практичних занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1 Наукові аспекти використання земельних ресурсів (1 год)</p> <p>1) Поясніть, чому землю у сільському господарстві вважають головним засобом виробництва?</p> <p>2) За якої умови земля в сільському господарстві виступає як засіб виробництва?</p> <p>3) Назвіть категорії земель за цільовим призначенням.</p> <p>4) Розкрийте головні причини деградаційних процесів у землекористуванні.</p> <p>5) Вкажіть на основні відмінності в системі управління земельними ресурсами в Україні і країнах Західної Європи.</p> <p>6) Дайте оцінку використанню земель у містах.</p> <p>7) Розкрийте природу утворення диференціальної ренти у сільськогосподарському виробництві.</p> <p>8) Як впливає розмір землекористування на показники ризикованості господарської діяльності суб'єктів господарювання на землі?</p> <p>Тема 2. Науково-організаційні засади формування системи управління земельними ресурсами (1 год)</p>

	<ol style="list-style-type: none"> 1) За якої умови може здійснюватись процес управління? 2) В чому полягає відмінність понять «управління земельними ресурсами» і «земельний менеджмент»? 3) Дайте визначення предмету управління земельними ресурсами. 4) Оцініть внесок наукових шкіл у створення науки управління. 5) Розкрийте особливості вітчизняного розвитку теорії і практики управління земельними ресурсами. 6) Назвіть методи управління і дайте їм оцінку. 7) Перерахуйте наукові принципи управління земельними ресурсами. 8) Розкрийте зміст і функції управління земельними ресурсами, зупиніться на їх аналізі.
2	<p>Тема 3. Історія розвитку системи управління земельними ресурсами (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Вкажіть особливості розвитку процесу управління земельними ресурсами в дохристиянський період. 2) Вкажіть особливості розвитку процесу управління земельними ресурсами в ранній християнський період. 3) Вкажіть особливості процесу розвитку управління земельними ресурсами за часів Київської Русі. 4) Вкажіть особливості управління земельними ресурсами в період Литовської доби. 5) Польський період управління земельними ресурсами. 6) Розкрийте особливості московського дореформеного періоду управління земельними ресурсами. 7) Розкрийте особливості управління земельними ресурсами в Україні в період Столипінської реформи. 8) Розкрийте особливості управління земельними ресурсами в Галичині. 9) Розкрийте особливості управління земельними ресурсами в до- і після воєнний періоди. 10) Вкажіть на особливості управління земельними ресурсами сьогодення. <p>Тема 4. Управління земельними ресурсами з урахуванням викликів сьогодення (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Як правильно застосовувати на практиці положення законодавчих актів, якими обґрунтовуються зміни до регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану. 2) Назвіть основні положення підзаконних актів, якими регулюються питання регулювання земельних відносин в умовах сьогодення. 3) На що спрямовані зміни у сфері регулювання земельних відносин у воєнний час? 4) Що є підґрунтям для проведення заходів з відновлення землекористувань суб'єктів господарювання. 5) Вкажіть алгоритм конкретних економічних дій для відновлення землекористувань. 6) Які ключові цілі, що спрямовані на післявоєнну відбудову економічного простору суб'єктів ведення підприємництва на землі.
3	<p>Тема 5 Організаційні аспекти управління земельними ресурсами (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) В чому полягає зміст повноважень Президента України в галузі земельних відносин? 2) Розкрийте повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин. 3) Хто є вищим органом державного управління в галузі використання і охорони земель, його компетенції? 4) Кому належать повноваження центрального органу з питань використання землі? Розкрийте коротко зміст таких повноважень. 5) Вкажіть на спеціально уповноважені органи з питань використання землі. 6) В чому полягають повноваження вищих судових органів України в галузі земельних відносин? 7) Який орган здійснює контроль за дотриманням земельного законодавства України? <p>Тема 6. Інформаційне забезпечення системи управління земельними ресурсами (1</p>

	<p>год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Чим зумовлена необхідність ведення реєстрації земельних ділянок і прав власності на них? 2) На кого покладено здійснення реєстрації земельних ділянок і прав на них? 3) Дайте пояснення, що таке «державний реєстр земель», «поземельна книга», «реєстраційна картка земельної ділянки» та їх практичне застосування. 4) Що таке кадастровий номер, кадастровий квартал, кадастрова зона, кадастрова облікова одиниця? 5) Розкрийте принципи державної реєстрації земельних ділянок. 6) Що таке грошова оцінка земель? 7) Розкрийте роль грошової оцінки земель у сфері управління земельними ресурсами
4	<p>Тема 7. Об'єктивна необхідність ліквідації негативних наслідків в системі управління земельними ресурсами, зумовленими воєнним станом (1 год).</p> <ol style="list-style-type: none"> 7.1. Які негативні наслідки в системі землекористування в умовах сучасних реалій? 7.2. Яка нормативно-правова база була ухвалена для пом'якшення заходів задля забезпечення життєдіяльності в умовах військової агресії? 7.3. Якими підзаконними актами регулюються земельні відносини в умовах воєнного стану? 7.4. Вкажіть економічні, екологічні, соціальні, політичні та безпосередньо землевпорядні рішення, якими слід керуватись задля відновлення системи землекористування. 7.5. Назвіть напрямки відновлення негативних наслідків у землекористуванні, зумовлених воєнним станом.
5	<p>Тема 8. Управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Назвіть спеціально уповноважений орган управління землями оздоровчого призначення. 2) Розкрийте особливості встановлення меж округів санітарної охорони курортів і визначення режиму їх використання. 3) Дайте оцінку встановлення захисних зон з метою охорони курортів. 4) Як Ви розумієте суть відшкодування збитків, зумовлених обмеженим режимом землекористування в округах санітарної охорони курортів? 5) Які Ви знаєте курортні зони? 6) Які Ви знаєте рекреації? <p>Тема 9. Управління землями оздоровчого та рекреаційного призначення (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Розкрийте механізм режиму використання земель оздоровчого призначення. 2) Як здійснюється відшкодування збитків, зумовлених обмеженим режимом використання земель оздоровчого призначення. 3) Які еколого-економічні аспекти сучасного стану використання заповідних територій? 4) Яке нормативно-правове забезпечення управління природно-заповідними територіями? 5) Розкрийте особливості управління використанням і охороною земель рекреаційного призначення. 6) Проаналізуйте сучасний стан рекреаційно-туристичного потенціалу регіону 7) Які особливості управління використанням і охороною земель рекреаційного призначення? 8) Обґрунтуйте організаційно-господарські аспекти управління рекреаційними ресурсами.
6	<p>Тема 10. Управління землями історико-культурного призначення (1 год)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Хто здійснює державне управління землями історико-культурного призначення? Розкрийте компетенцію органів управління. 2) Назвіть зони охорони пам'яток.

	<p>3) Розкрийте особливості передачі земель історико-культурного призначення у власність.</p> <p>4) Хто має право привілейованої купівлі пам'ятки національного значення?</p> <p>5) Чи можна вилучити у власника пам'ятку, якщо він до неї ставиться безгосподарно або з мотивів суспільної необхідності?</p> <p>6) Обґрунтуйте необхідність занесення до реєстру п'яток України.</p> <p>7) Розкрийте джерела фінансування охорони земель історико-культурного призначення.</p> <p>Тема 11. Управління землями з особливим режимом використання (1 год)</p> <p>1) Розкрийте процедуру встановлення прикордонної смуги і можливість зміни її ширини.</p> <p>2) Поясніть, що таке делімітація.</p> <p>3) Що таке демаркація.</p> <p>4) Вкажіть на відмінність демаркації від делімітації.</p> <p>5) З якою метою і ким встановлюється профілактична смуга?</p> <p>7) Хто дає дозвіл на виконання землевпорядних і земельно-кадастрових робіт у межах прикордонної смуги?</p> <p>8) Чи можна виконувати сільськогосподарські роботи, влаштовувати місця для відпочинку, купання, рибальства у прикордонній смузі?</p> <p>9) Розкрийте особливості використання земель під забудову.</p>
7	<p>Тема 12. Землекористування як функція управління земельними ресурсами</p> <p>12.1. Значення землевпорядкування в системі управління.</p> <p>12.2. Зміст землевпорядкування.</p> <p>12.3. Принципи землевпорядкування.</p>
8	<p>Тема 13. Організаційні засади державного контролю за використанням і охороною земель ((2 год)</p> <p>1) Розкрийте основні завдання державного контролю за використанням і охороною земель.</p> <p>2) В чому полягають принципи здійснення державного контролю за використанням і охороною земель?</p> <p>3) Хто здійснює державний контроль за використанням і охороною земель у системі центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів?</p> <p>4) Хто здійснює державний контроль за дотриманням вимог законодавства про охорону земель?</p> <p>5) Сформулюйте права державний інспекторів у сфері державного контролю за використанням і охороною земель.</p> <p>6) Хто здійснює моніторинг ґрунтів у системі центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики та його повноваження?</p> <p>7) В чому полягають мета і завдання моніторингу земель?</p> <p>8) Назвіть види антропогенних навантажень.</p> <p>9) На які види поділяється земельний моніторинг?</p>
9	<p>Тема 14. Ринок землі в системі управління земельними ресурсами (2 год)</p> <p>1) Що таке ринок землі?</p> <p>2) Як Ви розумієте суть «первинного» і «вторинного» ринку?</p> <p>3) Що таке сегментація ринку, які Ви знаєте сегменти ринку?</p> <p>4) Обґрунтуйте суть ринкової інфраструктури.</p> <p>5) Що таке іпотека? Її роль в системі управління землекористуванням.</p> <p>6) Розкрийте функції Земельного банку.</p> <p>7) Окресліть процедуру проведення земельного аукціону.</p> <p>8) Сформулюйте завдання центру Державного земельного кадастру та його регіональних центрів.</p> <p>9) В чому полягає діяльність товарних бірж, брокерських та посередницьких фірм в системі управління землекористуванням?</p>

Тема 15. Управління охороною земельних ресурсів (1 год)

- 1) Розкрийте зміст контурно-меліоративної організації території.
- 2) Окресліть залежність вмісту гумусу в ґрунті між виходом супутньої продукції, поверхнево-коренових решок та урожайністю культур.
- 3) Розкрийте природу впливу мінеральних та органічних добрив на підвищення родючості ґрунтів.
- 4) Опишіть переваги та недоліки запровадження лісових насаджень та захисних лісосмуг на фоні гідротехнічних споруд.
- 5) Дайте визначення поняттю «оптимальна лісистість».
- 6) Яка роль і місце технічного паспорта земельних ділянок агроландшафтів?

Тема 16. Особливості відновлення системи землекористування в Україні (1 год)

- 1) Якими напрямками слід керуватись задля відновлення землекористування.
- 2) Які системні рішення в системі управління земельними ресурсами спрямовані на відбудову українського простору.
- 3) Вкажіть основні стратегічні напрямки щодо відновлення системи землекористування.
- 4) Вкажіть основні завдання, що треба виконати в рамках відновлення системи землекористування.

4.3. Завдання для самостійної роботи

Питання для обговорення

1. Управлінське рішення щодо використання земель сільськогосподарського призначення.
2. Основне джерело правового регулювання земельних відносин.
3. Основні концептуальні особливості Земельного кодексу України.
4. Основні етапи проведення земельної реформи.
5. Першочергові завдання у сфері регулювання землекористування у післявоєнний стан.
6. Завдання землеустрою щодо ліквідації негативних наслідків, зумовлених воєнним станом.
7. Напрямки відновлення системи управління ресурсами в сучасних умовах.
8. Категорії земель України.
9. Цільове призначення земельної ділянки.
10. Землі сільськогосподарського призначення.
11. Землі житлової та громадської забудови.
12. Землі природно-заповідного фонду.
13. Землі оздоровчого призначення.
14. Землі рекреаційного призначення.
15. Землі історико-культурного призначення.
16. Землі лісгосподарського призначення.
17. Землі водного фонду.
18. Землі промисловості.
19. Землі транспорту.

20. Право власності на землю.
21. Землі державної власності.
22. Землі приватної власності.
23. Землі комунальної власності.
24. Право користування землею.
25. Поняття земельного сервітуту.
26. Поняття емфітевзису.
27. Поняття суперфіцію.
28. Набуття прав на земельну ділянку.
29. Перехід права на земельну ділянку.
30. Припинення права на землю.
31. Обмеження прав на земельну ділянку.
32. Обтяження прав на земельну ділянку.
33. Моніторинг земель.
34. Зміст та напрямки землеустрою.
35. Принципи сучасного землеустрою.
36. Підстави для проведення робіт із землеустрою.
37. Завдання землеустрою.
38. Повноваження Верховної Ради України у сфері землеустрою.
39. Повноваження місцевих державних адміністрацій у сфері землеустрою.
40. Повноваження обласних рад у сфері землеустрою.

Приклад відповіді на питання 1

Управлінське рішення щодо використання земель сільськогосподарського призначення

Управлінське рішення щодо використання земель сільськогосподарського призначення полягає в забезпеченні цільового використання земельних ділянок. У ст. 22 Земельного кодексу України визначаються засади щодо використання земель сільськогосподарського призначення, які відповідають їх цільовому призначенню, та особи, які мають право на отримання таких земель у власність та у користування. Так, громадяни мають право на отримання земель сільськогосподарського призначення для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарські підприємства мають право на отримання земель сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Сільськогосподарським науково-дослідним установам та навчальним закладам, загальноосвітнім школам землі сільськогосподарського призначення можуть передаватися для дослідних і навчальних цілей. Несільськогосподарські підприємства, установи та організації мають право на отримання земель сільськогосподарського призначення для ведення підсобного сільського господарства, тобто для вирощування сільськогосподарської продукції, певна частина якої використовується для задоволення внутрішніх сировинних потреб чи для реалізації.

Теми аналітичних робіт

1. Особливості управління землями для ведення особистих селянських господарств.
2. Загальнодержавний рівень проведення землеустрою.
3. Регіональний рівень проведення землеустрою.
4. Місцевий рівень проведення землеустрою.
5. Документація із землеустрою.
6. Погодження документації із землеустрою.
7. Затвердження документації із землеустрою.
8. Технічне забезпечення землеустрою.
9. Технологічне забезпечення землеустрою.
- 10.«Надання консалтингових послуг з питань землеустрою».
- 11.Авторський нагляд за здійсненням проектної документації із землеустрою.
- 12.Система управління якістю робіт із землеустрою.
- 13.Поділ стандартів і нормативів у сфері землеустрою за функціональним призначенням.
- 14.Самоконтроль.
- 15.Поточний контроль.
- 16.Контроль «другою рукою».
- 17.Нормоконтроль.
- 18.Приймальний контроль.
- 19.Планування виробничого процесу у землекористуванні.
- 20.Підвищення кваліфікації персоналу у сфері землеустрою.
- 21.Підготовка кадрів у сфері землеустрою.
- 22.Договірна документація у сфері землеустрою.
- 23.Державна експертиза землевпорядної документації.
- 24.Атестація кадрів у сфері землеустрою.
- 25.Загальнодержавна програма використання та охорони земель.
- 26.Стадії розроблення та виконання державної цільової програми.
- 27.Концепція державної цільової програми.
- 28.Розділи Проекту державної цільової програми використання та охорони земель.
- 29.Розробка загальнодержавної програми використання та охорони земель.
- 30.Принципи державне прогнозування та розроблення регіональних програм використання та охорони земель.

Приклад відповіді на першу аналітичну роботу

Особливості управління землями для ведення особистих селянських господарств

Як і ведення особистого підсобного господарства, ведення особистого селянського господарства має на меті виробництва сільськогосподарської продукції для задоволення потреб громадянина – власника господарства та членів його сім'ї у вирощуванні сільськогосподарської продукції, а також реалізацію надлишків такої продукції на ринку. Однак на відміну від земельних ділянок, що надавалися громадянам для ведення особистого підсобного господарства, розмір яких жорстко регламентувався і не повинен перевищувати двох гектарів, розмір земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства не обмежується. Громадяни мають право розширити свої особисті селянські господарства шляхом приєднання (після

виділення в натурі) зазначених ділянок до існуючого господарства або створити нове особисте селянське господарство.

Особисте селянське господарство не має статусу юридичної особи. Суб'єктом права на земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства є громадянин. І хоча особисте селянське господарство ведуть, як правило, всі члени сім'ї громадянина, якому надана земельна ділянка, воно не є сімейним. Кожен повнолітній член сім'ї має право на отримання земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства.

Громадяни України мають право на отримання земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства як у власність, так і в оренду. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть засновувати та вести в Україні особисті селянські господарства виключно на підставі оренди землі.

ЗК України визначає лише основи земельно-правового статусу особистих селянських господарств. Детально використання земель таких господарств регулюється Законом України «Про особисте селянське господарство».

4.4. Форми і методи навчання та викладення дисципліни

Основними формами навчання є практичні та групові заняття, які передбачають оволодіння системою практичних професійних умінь та навичок з навчальної дисципліни та передбачають з управління земельними ресурсами. Така перевірка дає змогу виявити, якою мірою студент усвідомив теоретичні курсу.

Основними методами навчання є **словесний метод** (дозволяє у найкоротший термін передати велику за обсягом інформацію, поставити перед студентами проблеми і вказати шляхи їхнього вирішення), **пояснювально-ілюстративний** (коли викладач повідомляє інформацію, розповідає), **метод проблемного викладу** (коли викладач ставить навчальну проблему й показує доказові шляхи її вирішення), **діагностичний метод** (передбачає розв'язання вправ, завдань, тестів).

4.5. Забезпечення освітнього процесу

Забезпечення освітнього процесу здійснюється із застосуванням Moodle 3.3, в рамках якої для студентів розміщено в мережу лекції, перелік екзаменаційних питань, питання до контрольних робіт, ККР з дисципліни, тести, ситуаційні завдання).

4.6. Матеріально-технічне забезпечення дисципліни

Проекційне мультимедійне обладнання (проектор, екран, ноутбук/комп'ютер);

Комп'ютерний клас;

Доступ до мережі Internet, точка доступу Wi-Fi;

OS: Windows, Android, iOS;

Browsers: Chrome / Opera / Mozilla Firefox / MS Edge; Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint;

Skype, Zoom, Google Meet, ArcGis

Публічна кадастрова карта України:

https://map.land.gov.ua/?cc=3461340.1719504707,6177585.367221659&z=6.5&l=kadastr&bl=ortho10k_all

5. Підсумковий контроль **Форми і методи підсумкового контролю**

Перелік питань підсумкового контролю (екзамен)

1. Земельні ресурси як об'єкт управління.
2. Земля як головний засіб виробництва у сільському господарстві.
3. Основні принципи організації раціонального використання та охорони земель в умовах ринку.
4. Екологічний стан земель.
5. Рентний характер використання землі.
6. Поняття управління земельними ресурсами.
7. Предмет науки «Основи управління земельними ресурсами».
8. Методи науки «Основи управління земельними ресурсами».
9. Еволюція розвитку управлінської школи.
10. Вітчизняний розвиток теорії і практики управління земельними ресурсами.
11. Роль управління земельними ресурсами.
12. Методи дослідження дисципліни.
13. Наукові принципи управління земельними ресурсами.
14. Функції управління, їх характеристика.
15. Розвиток земельного менеджменту в системі управління земельними ресурсами.
16. Земельні відносини та управління земельними ресурсами часів Київської Русі.
17. Формування адміністративно-територіального утворення Київської Русі як об'єкта управління.
18. Управління земельними ресурсами в період Литовської доби.
19. Управління земельними ресурсами в період Столипінської реформи.
20. Розвиток системи управління земельними ресурсами в 1900-1940-х роках.
21. Особливості управління земельними ресурсами за часів сьогодення.
22. Законодавчі акти, якими обґрунтовуються зміни до регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану.
23. Науково-практичне підґрунтя для проведення заходів з відновлення землекористувань суб'єктів господарювання.
24. Об'єктивна необхідність ліквідації негативних наслідків у системі землекористування сьогодні.

25. Основні ключові цілі, які спрямовані на післявоєнну відбудову економічного простору суб'єктів ведення підприємництва на землі.
26. Конституційні основи управління земельними ресурсами.
27. Земельний кодекс – правова основа управління використання земельних ресурсів.
28. Розмежування компетенції вищих органів у галузі управління земельними ресурсами.
29. Компетенція вищих органів виконавчої влади в галузі управління використанням і охороною земель.
30. Компетенція органів державного управління на місцевому (регіональному) рівні.
31. Підготовка кадрів для державних землевпорядних органів.
32. Негативні наслідки в системі землекористування в умовах сучасних реалій.
33. Напрямки відновлення негативних наслідків у землекористуванні.
34. Земельно-кадастрова інформація.
35. Земельно-реєстраційна система.
36. Принципи державної реєстрації земельних ділянок.
37. Грошова оцінка земель як механізм управління.
38. Експертна оцінка земельних ділянок.
39. Планово-картографічне забезпечення.
40. Розвиток інформаційно-інтелектуальних технологій в системі управління земельними ресурсами.
41. Трансформація прав власності на землю.
42. Управління процесом набуття і реалізації права на землю.
43. Особливості управління землями сільськогосподарського призначення.
44. Управління землями запасу.
45. Управління меліорованими землями.
46. Управління земельними ресурсами населених пунктів.
47. Земельна ділянка як об'єкт управління.
48. Зміст та завдання кадастрового землевпорядкування.
49. Встановлення меж земельних ділянок на забудованих територіях.
50. Земельно-господарський устрій як механізм управління земельними ресурсами.
51. Розмежування земель державної і комунальної власності.
52. Концепція розвитку природно-заповідних територій в Україні.
53. Сутність і зміст природно-заповідного фонду.
54. Органи управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
55. Режим використання земель природно-заповідного фонду.

56. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності як функції управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення.
57. Режим використання земель оздоровчого призначення.
58. Відшкодування збитків, зумовлених обмеженим режимом використання земель оздоровчого призначення.
59. Особливості управління використанням і охороною земель рекреаційного призначення.
60. Органи управління землями історико-культурного призначення.
61. Організація зон охорони пам'яток як механізм управління землями історико-культурного призначення.
62. Управління процесом реалізації права власності і користування на землі історико-культурного призначення.
63. Державна реєстрація земельних ділянок історико-культурного призначення.
64. Управління землями в смугах прикордонного режиму.
65. Управління землями з несприятливими погодними умовами.
66. Значення землевпорядкування в системі управління.
67. Зміст землевпорядкування.
68. Принципи землевпорядкування.
69. Організація державного контролю за використанням земель.
70. Мета і завдання моніторингу земель.
71. Зміст моніторингу земель.
72. Формування ринку землі.
73. Роль ринкової інфраструктури в системі управління земельними ресурсами.
74. Іпотека (застава).
75. Земельні іпотечні банки.
76. Земельні аукціони.
77. Кадастрово-реєстраційні центри.
78. Науково-технічна та рекламна інформація в системі управління земельними ресурсами.
79. Екологічні аспекти управління.
80. Концептуальні засади ресурсоощадливого землекористування.
81. Нова парадигма збереження родючості ґрунту.
82. Вдосконалення екологічної інфраструктури.
83. Роль технічного паспорту земельних ділянок агроформувань.
84. Комплексність підходу до управління охороною та використанням земельних ресурсів.
85. Оптимізація управління земельними ресурсами.
86. Рішення, що спрямовані на відновлення землекористування.
87. Стратегічні плани щодо відновлення системи землекористування.

- 88.Завдання, що треба виконати в рамках відновлення системи землекористування.
- 89.Науково-практичне підґрунтя для проведення заходів з відновлення землекористувань суб'єктів господарювання.
- 90.Відбудова економічного простору для ведення підприємництва на землі.

Типові задачі для розв'язування

1. Прийміть управлінське рішення щодо права власності на землю земельних ділянок для будівництва та обслуговування житлового будинку і господарських будівель.
2. Яку роль виконує оренда землі в системі управління земельними ресурсами і чи можуть земельні ділянки передаватись в оренду іноземним громадянам та особам без громадянства?
3. За яких умов орендар має право передати в суборенду земельні ділянки сільськогосподарського призначення.
4. Роль зони санітарної охорони в системі управління земельними ресурсами.
5. Які управлінські дії повинні бути виконані щодо продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам?

Приклад тестового контролю знань:

1. В чому полягає унікальність земельних ресурсів?
  - а) земля є активним елементом виробництва;
  - б) в неможливості переміщення в просторі;
  - в) в правильному використанні землі, що супроводжується зростанням її продуктивної сили;
  - г) земля – це економічні ресурси, які мають кількісну обмеженість.

2. Чим визначаються продуктивні властивості земельного простору?

- а) його наявним природно-ресурсним потенціалом;
- б) його ефективністю;
- в) його географічним розташуванням;
- г) соціальними, історичними та культурними аспектами.

3. Для чого потрібно проводити комплексне дослідження території?

- а) для того, щоб впливати на земельну ділянку в кожному конкретному випадку;
- б) для отримання об'єктивної інформації задля прийняття управлінського рішення з питань ефективного землекористування;
- в) для управління земельними ресурсами;
- г) щоб знати, як використовувати земельні ресурси в кожній конкретній ситуації.

4. Принцип держаного протекціонізму і регулювання господарської діяльності в землекористуванні передбачає:

- а) здійснення державної діяльності у сфері землекористування у формі стимулювання, встановлення обмежень і заборон;
- б) встановлення важливих параметрів купівлі-продажу землі, її оренди;
- в) пріоритет у наданні продуктивних земель для потреб сільського господарства;
- г) надання допомоги сільськогосподарським товаровиробникам для адаптації їх до ринкових умов.

5. Чому земля виступає і предметом і головним засобом виробництва в сільському господарстві?

- а) оскільки земля є головним джерелом задоволення першорядних потреб людини;
- б) оскільки земля є найважливішою ланкою всіх виробничих процесів;
- в) оскільки володіє унікальною відмінною рисою – родючістю, тобто здатністю відтворювати рослини, забезпечуючи їх необхідними поживними речовинами;
- г) оскільки використання землі відповідає соціально-економічним інтересам розвитку країни.

«0» варіант екзаменаційного білету з зазначенням максимальної кількості балів за кожне виконане завдання

Чорноморський національний університет імені Петра Могили
(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»
Галузь знань 19 «Архітектура та будівництво»
Семестр 13

Навчальна дисципліна Управління земельними ресурсами

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № «0»

1. Науково-технічна та рекламна інформація в системі управління земельними ресурсами. (10 балів)
2. Завдання, що треба виконати в рамках відновлення системи землекористування. (10 балів)
3. Органи управління землями історико-культурного призначення. (10 балів)

Практичне завдання (10 балів):

Обґрунтуйте управлінське рішення щодо використання земель сільськогосподарського призначення.

Затверджено на засіданні
кафедри, циклової комісії _____
Протокол № _____ від „_____” _____ 20____ року

Завідувач кафедри, голова циклової комісії _____ Л.М. Перович
(підпис)
Екзаменатор _____ А.Ю. Мась
(підпис)

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Тези доповіді	20
2	Вміння розв'язувати типові завдання	10
3	Тестування	5
4	Аналіз запропонованих аналітичних ситуацій	5
5	Індивідуальна робота в аудиторії (відповіді на теоретичні питання)	20
6	Екзамен	40
	Всього	100

Критерії оцінювання завдань для досягнення максимальної кількості балів

Тези доповіді – стисло, реферативним чином сформульовані основні положення доповіді, яка має відбутися безпосередньо під час проведення конференції, метою яких є– зацікавити та залучити фахівців, підготувати слухачів секційного засідання з метою покращення сприйняття інформації та ініціювання конструктивної дискусії або діалогу відповідно до тематики (сайти вищих навчальних закладів / наука або наукова робота; події; конференції (наприклад: <http://science.nmu.org.ua/ua/conferences/index.php>; <http://lnau.edu.ua/lnau/>;

Вміння розв'язувати типові завдання – коли студент вирішує (розв'язує) відповідні задачі. Цей бік завдання виявляється у завданні (в умові задачі) тих чи інших величин і їх значень – відомих і невідомих. Студент на основі статистичного щорічника та відповідних розрахунків має виконати завдання.

Тестування – є засобом контролю та діагностики знань студентів, призначені для самоконтролю та перевірки знань, що передбачає **вибір однієї або кількох правильних відповідей** (тестове завдання цієї форми складається з двох частин: умови, яка описує певну проблему та ставить завдання перед студентами; варіантів відповідей, серед яких, як мінімум, одна є правильною чи найкращою відповіддю, а решта – неправильні відповіді. **Посилання:** (<http://moodle3.chmnu.edu.ua/course/view.php?id=9737#section-0>).

Аналіз запропонованих аналітичних ситуацій - проводиться зі студентами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей з метою формування аналітичних вмінь. Цей підхід втілює в собі наступні ідеї: закріплення теоретичних знань з дисципліни; набуття навичок професійної діяльності; підвищення пізнавального інтересу до навчальної дисципліни; сприяє розвитку дослідницьких, комунікативних і творчих навичок та критичного мислення.

Індивідуальна робота в аудиторії – передбачає відповіді на питання під час групових занять, вміщує в себе теми доповідей (сторінка 7-15 цієї робочої програми).

XI семестр

Поточний контроль										Проміжний контроль			Само-с-тійна робота	Підсумковий контроль (екзамен)	Екзамен
Т 1, Т 2	Т 3, Т 4	Т 5, Т 6	Т 7	Т 8, Т 8	Т 10, Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	Т 15, Т 16	Вміння розв'язувати типові завдання	Аналіз аналітичної ситуації	Тестування	Написання тез	Підсумковий контроль (екзамен)	Екзамен
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10	5	5	20	40	100

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

1. Управління земельними ресурсами : конспект лекцій (для магістрів спеціальності 193 – Геодезія та землеустрій) / І. С. Глушенкова, Т. В.

- Анопрієнко, І. В. Кошкалда, О. М. Трегуб; Харків. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 85 с.
2. Управління земельними ресурсами: [навчальний посібник] / Г.І. Шарій, В.В. Тимошевський, Р.А. Міщенко, І.А. Юрко. – Полтава: ПолтНТУ, 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/5998/1.pdf>
  3. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану” № 2145-IX від 24.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>
  4. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей регулювання земельних відносин в умовах воєнного стану” № 2247-IX від 12.05.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2247-20#Text>
  5. Проект Закону України “Про внесення змін до деяких законів України щодо першочергових заходів реформування сфери містобудівної діяльності” № 7282 від 13.04.2022 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ji07281a?an=21>
  6. Принципи зеленої післявоєнної відбудови України. URL: <https://ecoaction.org.ua/zelena-vidbudova-ua.html>

7.2. Додаткові:

1. Горлачук В.В. Управління земельними ресурсами: Практикум для студентів спеціальності 193 Геодезія та землеустрій / В.В. Горлачук, О.В. Лазарева. - Миколаїв: Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2018. – 88 с.

2. Управління земельними ресурсами та землекористуванням: базові засади теорії, інституціалізації, практики: монографія / А.М. Третяк, В.М. Третяк, Р.М. Курильців, Т.М. Прядка, Н.А. Третяк; [за заг. ред. А.М. Третяка]. – Біла Церква: «ТОВ «Білоцерківдрук», 2021. – 227 с.
3. Методичні рекомендації для студентів галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» спеціальності 193«Геодезія та землеустрій» до комплексного іспиту на 2018-2019 н.р. /Укладачі Мась А.Ю., Арамян А.М. Мишелов М.В. – Миколаїв, 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mku.edu.ua/wp-content/uploads/2019/06/Programa-pidsum.-atest.-193.-Geodeziya-2018-2019-molodshyj-spetsialist.pdf>
4. Планування відновлення довкілля. Аналітична записка. URL: http://epl.org.ua/wpcontent/uploads/2022/06/FIN_Planuvannyavidnovlennya-dovkillya.pdf